

УДК 631.1:338.43

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-14

Трусова Н. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: 0000-0001-9773-4534

e-mail: trusova_natalya5@ukr.net

Кукіна Н. В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: 0000-0003-3204-0624

e-mail: kukinanatala81@gmail.com

Розвиток сільських територій як чинник продовольчого забезпечення аграрного сектору економіки

Анотація. У статті досліджено функціональну модель продовольчого забезпечення аграрного сектору економіки, яка враховує соціально-економічну складову відтворення розвитку сільських територій та добробут селян. Визначено, що сільські території займають важливе місце в формуванні продовольчого забезпечення аграрного сектору економіки України, адже в сільській місцевості проживає близько третини населення держави, які спроможні активізувати відтворювальний процес сільського господарства. Розраховано індекси соціально-економічної компоненти та інтегральний індекс відтворення розвитку сільських територій в Україні на 2023-2026 рр. Розроблено сценарій трансформаційного процесу на відтворення розвитку сільських територій в аспекті формування продовольчого забезпечення аграрного сектору економіки України. Установлено, що удосконалення соціально-економічних інструментів на селі дає можливість протягом 2023-2026 років підвищити рівень розвитку на 26%. На засадах сценарного моделювання доведено, що удосконалення соціально-економічних інструментів на селі сприяє збільшенню рівня продовольчого забезпечення країни на 55,2%, з паралельним позитивним підвищенням рівня доходів та якості життя сільського населення.

Ключові слова: продовольче забезпечення; сільські території; сільські об'єднані територіальні громади; домогосподарства; аграрний сектор економіки; добробут населення.

Trusova Natalia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

Kukina Natalia, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

The Development of Rural Areas as a Food Supply Factor of the Agricultural Sector of the Economy

Abstract. Introduction. The article analyzes the functional model of food supply in the agrarian sector of the economy, considering the socio-economic component of rural development and the well-being of villagers.

Introduction. Today, the food potential of the agricultural sector in modern conditions requires the formation of effective tools for the intensive development of rural areas, increasing the standard of living of the rural population and improving the demographic situation as a whole.

Results. Rural areas play a crucial role in the formation of food supply in the Ukrainian agricultural sector. This is due to the fact that approximately one-third of the country's population resides in rural areas, which have the potential to activate the reproductive process of agriculture. The socio-economic component indexes and the integral index of reproduction for the development of rural areas in Ukraine from 2023-2026 have been calculated. A scenario for the transformational process of developing rural areas and forming food security in the agrarian sector of Ukraine's economy has been developed. Based on scenario modeling, it has been demonstrated that improving socio-economic tools in rural areas increases the country's food supply by 55.2%. This improvement also leads to a positive increase in the income and quality of life of the rural population.

Conclusions. It has been proved that the improvement of the socio-economic condition of the rural population contributes to the reproduction of the development of rural areas. Scenario modeling indicates that improving socio-economic tools in villages can increase rural development by 26% between 2023-2026.

Keywords: food supply; rural territories; rural united territorial communities (UTC); households; agrarian sector of the economy; population welfare.

JEL Classification: Q18; O15; R29.

¹Стаття надійшла до редакції: 24.12.2023

Received: 24 December 2023

Постановка проблеми. Подолання складних викликів, з якими стикається країна сьогодні, вимагає трансформаційних дій, що охоплюють принципи сталості та усунення наслідків воєнного стану, які, з початку повномасштабного втручання країни-агресора, спричинили розрив продовольчої ланки між сільськими територіями, із раціональним природокористуванням та суб'єктами продовольчого забезпечення в регіонах держави. Ці питання залишались без уваги в державній політиці продовольчого забезпечення, зокрема, щодо відродження сільських громад, формування стимулів інклюзивного зростання обсягів аграрної продукції, задоволення потреб населення у продуктах харчування, забезпечення галузей переробної промисловості сільськогосподарською сировиною, формування експортного потенціалу держави. Тобто, продовольчий потенціал аграрного сектора, в сучасних умовах потребує формування дієвих інструментів інтенсивного розвитку сільських територій, збільшення рівня життя сільського населення та покращення демографічної ситуації в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням теоретичних та практичних напрямів модернізації та інтенсифікації розвитку сільських територій, покращенням продовольчого забезпечення в державі займалися: Бурковська А., Волченко Н., Гайдуцький П., Гринишин В., Дудар В., Іванова Н., Кліменко О., Колісник Г., Кузьо Р., Липчук В., Попова Ю., Трегубов О., Сиротюк Г., Скидан О., Шевченко Н. та інші. Проте, не дивлячись на велику кількість публікацій, питання функціональної моделі продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки, яка враховує розвиток сільських територій та добробут населення є маловивченим.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження функціональної моделі продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки, яка враховує соціально-економічну складову відтворення розвитку сільських територій та добробут селян.

Основні результати дослідження. Трансформаційні процеси в аграрному секторі економіки України, що викликані кризовими явищами та пов'язані з повномасштабним воєнним вторгненням країни-агресора на територію держави спровокували загрозливу тенденцію спаду рівня продовольчого забезпечення, який за 2022 рік став ще критичніше по відношенню до рівня 2021 року. Слід зазначити, що стабільні умови продовольчого забезпечення України формуються на засадах взаємодії з агропродовольчим виробництвом сільських територій, від яких в значній мірі залежить стан забезпечення населення якісними продуктами харчування [5; 8].

Сільські території займають важливе місце в формуванні продовольчого забезпечення аграрного

сектора економіки України, адже в сільській місцевості проживає близько третини населення держави, які спроможні активізувати відтворювальний процес сільського господарства. Проте, відтворення сільських територій в Україні, насамперед, залежить від безпосередньої підтримки державою та об'єднаними територіальними громадами цього процесу. Оскільки основним видом зайнятості сільських домогосподарств є агропродовольча сфера, якій притаманний сезонний характер виробництва, то більшість сільських територій характеризується низьким соціально-економічним розвитком. Але не можна вважати, що сільським господарством займається більшість сільського населення. На нашу думку, сільська територія – це не лише місце життєдіяльності людей і просторовий базис виробництва, а й природне середовище. Тому на процес розвитку сільських територій впливають природні умови та земельні ресурси, географічне положення, етнічний склад населення, стан економіки тощо. Від рівня розвитку економіки та наповнення місцевих бюджетів в сільських територіях залежить рівень розв'язання соціально-економічних та екологічних проблем. У зв'язку з цим визначення та аналіз передумов відтворення розвитку сільських територій на засадах диверсифікації набуває особливого значення.

Найбільша кількість сільського населення проживає у Львівській, Закарпатській, Одеській, Вінницькій та Івано-Франківській областях, а найменша – у Миколаївській, Чернігівській, Кіровоградській та Сумській областях. У 2022 році найбільша чисельність сільського населення в розрахунку на один сільський населений пункт спостерігалася на території Закарпатської (1368 осіб), Чернівецької (1291 осіб) та Івано-Франківської (1002 осіб) областей.

Важливим соціальним параметром відтворення розвитку сільських територій є загальний приріст сільського населення. Так, у 2022 році в Україні спостерігалася загальне скорочення сільського населення на 118,9 тис. осіб за рахунок природного (10,7 тис.) та міграційного (108,2 тис.) скорочення через окупацію Південних та Східних регіонів України. Формування приросту та скорочення чисельності сільського населення в розрізі регіонів у 2022 році представлено на рис. 1.

Міграційний приріст сільських жителів спостерігався у Київській (13,7 тис. осіб), Львівській (5 тис. осіб) та Рівненській (4,5 тис. осіб) областях, а в інших регіонах відбулось скорочення сільських домогосподарств за рахунок міграції.

Головна проблема сільських домогосподарств – значно гірший фінансовий стан порівняно з міськими домогосподарствами. Про низький рівень життя сільських домогосподарств України свідчить такий показник, як частка населення із середнім доходом на одну особу на місяць, який нижче від законодавчо

встановленого прожиткового мінімуму: якщо загалом по Україні у 2022 році цей показник становив 4,3%, то в сільській місцевості – 7,1%. Частка населення із середнім доходом на місяць, нижчим від фактичного прожиткового мінімуму по Україні у 2022 році, становила 38,6%, тоді як в сільській місцевості –

48,4%. У сільській місцевості на початок 2023 року проживало 4465 тис. пенсіонерів, або 38,9% із кількості тих, які перебували на обліку в органах Пенсійного фонду України, що на 775 тис. пенсіонерів більше, ніж у 2022 р. [1; 2; 4; 5].

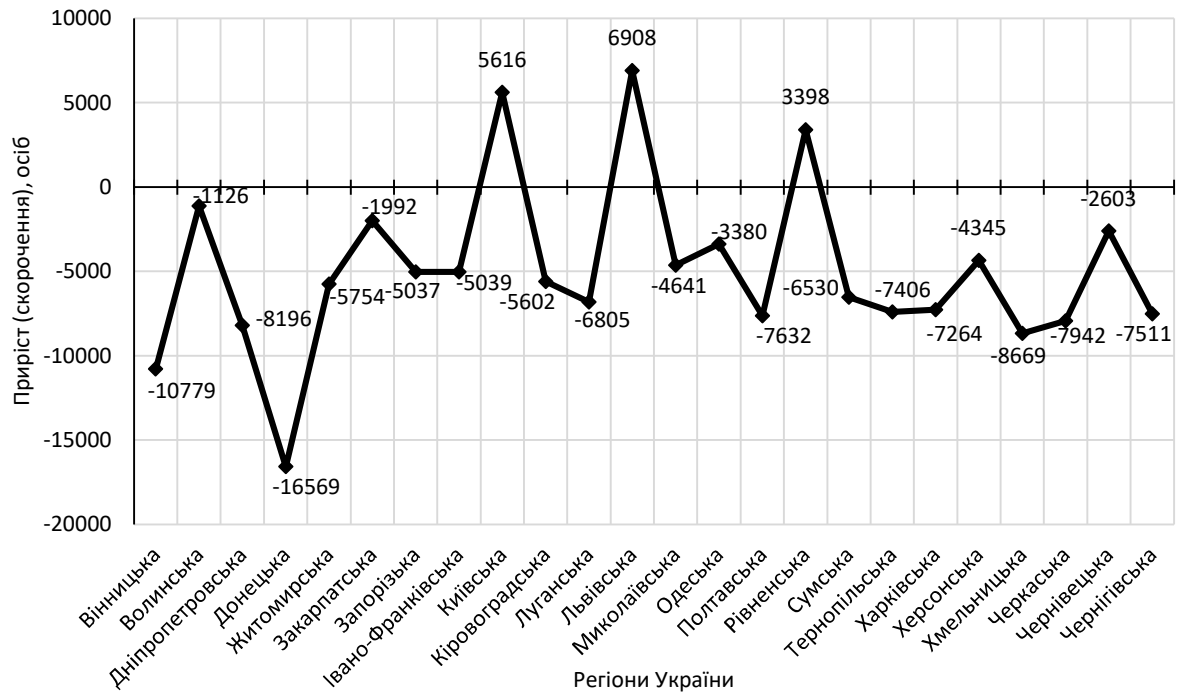

Рисунок 1 – Загальний приріст (скорочення) чисельності сільських домогосподарств за регіонами України у 2022 році, осіб

Джерело: побудовано авторами за даними [1; 2; 4]

Вихідною методологічною основою відтворення розвитку сільських територій з позиції галузевого підходу є нарощування сільськогосподарського виробництва та його ефективності за рахунок соціальної інфраструктури та енергозберігаючих технологій на селі. В оновленому варіанті цей підхід адаптується до ринкових умов господарювання та соціальної відповідальності суб'єктів сільських територій, орієнтованих на найближче коло стейкхолдерів (державу, власників та селянських домогосподарств) та поєднується з територіальним підходом під впливом практики європейських країн на основі прийнятої типології сільських регіонів, розробленої ОЕСР, згідно з якою виділяються три типи територій – сільські, економічно інтегровані та урбанізовані. Сільські території із понад 50% населення, що проживає у сільській місцевості з щільністю до 150 осіб/км², характеризуються низьким рівнем розвитку соціальної інфраструктури, що обмежує можливості створення повноцінного харчового ланцюга продовольчого забезпечення [5]. В економічно інтегрованих сільських територіях частка сільського населення становить від 15% до 50%, що сприяє відносно лояльним умовам диверсифікації

розвитку та формуванню харчового ланцюга продовольчого забезпечення. Урбанізовані сільські території знаходяться на незначних відстанях від урбанізованих центрів та характеризуються невеликою – до 15% часткою сільського населення, які повноцінно задіяні в моделі інтенсивного розвитку енергозберігаючих технологій при виробництві продукції та розширенні харчового ланцюга продовольчого забезпечення [7].

Соціально-економічний рівень відтворення розвитку сільських територій оцінюється на основі системи індикаторів, що складаються з двох основних підсистем: індикаторів економічного та соціального розвитку [3; 5; 9]. Підсистема економічних індикаторів дозволяє виявити основні галузеві та структурні зрушення в економіці сільських територій, його специфіку розвитку та включає в себе три блоки індикаторів: виробництво продукції та надання послуг; фінансові результати; інвестиційну діяльність. Підсистема соціальних індикаторів оцінює структуру сільського населення, як складову частину фундаментального відтворення ринку праці та рівня життя сільського населення, стан соціальної сфери села. Тобто соціально-економічний рівень

відтворення розвитку сільських територій включає чотири блоки індикаторів: демографічну ситуацію; ринок праці; рівень життя; стан соціальної сфери [10]. При цьому, соціально-економічний рівень відтворення розвитку сільських територій має комплексний вплив на процес формування продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки у вигляді наступних етапів: підготовчий (встановлення набору показників для оцінки елементів соціально-економічної складової та формування шкали оцінювання визначених показників); розрахунковий (визначення часткових показників, пов'язаних з соціально-економічною

складовою); аналітичний (формування стратегічних напрямів відтворення соціально-економічної рівня відтворення розвитку сільських територій для формування продовольчого забезпечення регіонів (держави)) [11; 12].

Рівень соціально-економічної компоненти у відтворювальному процесі розвитку сільських територій має прямий вплив на обсяг продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки [10]. З метою розрахунку інтегрального індексу відтворення розвитку сільських територій виокремлено основні показники соціально-економічної компоненти в Україні та їх динаміку у 2023-2026 р. (табл. 1).

Таблиця 1 Прогнозні індикатори соціальної компоненти відтворення розвитку сільських територій в Україні у 2023-2026 рр.

Індикатори	Роки			
	2023	2024	2025	2026
1	2	3	4	5
Частка сільського населення, %	30,59	30,71	30,77	30,81
Кількість сільського населення з розрахунку на один сільський населений пункт, у середньому осіб	454	459	462	464
Загальний приріст чисельності сільського населення, на 1000 осіб	118,9	86,9	-73,3	80,6
Економічно активне населення у віці 15–70 рр., тис. осіб	5604,7	5602,3	5648,7	5667,5
Рівень економічної активності, %	60,6	60,4	60,9	60,8
Рівень безробіття, %	9,2	9,9	9,7	9,4
Забезпеченість населення лікарняними ліжками, тис. осіб на одне ліжко	4,73	4,76	4,73	4,21
Частка домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, %	27,2	30,6	38,6	40,6
Забезпеченість житловою площею, м ² на одну особу	28,97	29,30	29,61	30,07
Питома вага обладнаних квартир у житлових будинках та нежитлових будівлях у сільській місцевості, %				
водопроводом	29,8	30,6	31,5	32,3
каналізацією	26,1	26,9	27,7	28,5
опаленням від індивідуальних установок	48,8	48,9	49,5	49,9
газом природним опаленням	97,4	97,7	97,7	98,1

Джерело: розраховано авторами за даними [1; 2; 4; 5]

Оцінка економічної компоненти відтворення розвитку сільських територій передбачає аналіз таких показників, як: рівень освоєння земель сільськогосподарського призначення; кількість суб'єктів сільських територій зайнятих в агропродовольчій сфері та формування продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки; рівень рентабельності; кількість сільських

домогосподарств, зайнятого у сільському господарстві, та їх заробітна плата; доходи від продажу аграрної продукції; валова продукція сільського господарства; обсяги капітальних інвестицій у аграрне виробництво. Розрахунок інтегрального індексу економічної компоненти відтворення розвитку сільських територій в Україні та її динаміки на 2023-2026 рр. представлено в табл. 2.

Таблиця 2 Прогнозні індикатори економічної компоненти відтворення розвитку сільських територій в Україні в 2023-2026 рр.

Індикатори	Роки			
	2023	2024	2025	2026
1	2	3	4	5
Рівень освоєння земель сільськогосподарських призначення, %	71,34	71,62	71,65	71,66
Рівень розораності території, %	56,2	56,2	56,2	56,2
Рівень розораності сільськогосподарських угідь, %	78,7	78,4	78,4	78,4
Забезпеченість сільськогосподарськими угіддями, га на одне сільське домогосподарство	3,2	3,2	3,2	3,2

Кількість суб'єктів господарювання у сільському господарстві, тис. од.	74,6	76,3	76,6	79,3
Частка суб'єктів господарювання у сільському господарстві в загальній кількості, %	4,00	4,02	4,15	4,24
Рівень рентабельності суб'єктів сільських територій зайнятих в агропродовольчій сфері та формуванні продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки, %	17,9	22,4	32,4	41,7
Частка сільських домогосподарств зайнятих в агропродовольчій сфері та формуванні продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки, %	17,5	17,6	17,7	18,0
Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників у сільському господарстві, грн	13966,6	26604,5	26890,0	31721,2
Випуск сільськогосподарської продукції, млн грн	531146,5	622485,5	690806,7	827244,2
Валова продукція сільського господарства на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	47986,3	56243,2	62435,9	75059,3
Частка капітальних інвестицій на відтворення сільських територій до загального обсягу інвестицій в економіці країни, %	10,7	11,2	13,8	14,2
Частка перевезеної аграрної продукції у структурі усіх перевезених вантажів автотранспортними підприємствами, %	12,4	12,8	12,8	13,9
Середньомісячні сукупні витрати ресурсів сільських домогосподарств на сільських територіях, грн на одне домогосподарство	12989,3	13355,3	13230,9	15287,8
Доходи сільських домогосподарств від продажу аграрної продукції на місяць, грн	18212,2	18552,5	24203,6	24917,3
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства, грн	16067,4	16082,0	19917,7	20415,5

Джерело: розраховано авторами за даними [1; 2; 4; 5; 6]

На основі даних табл. 1-2, здійснено розрахунок часткових індексів соціальної та економічної компоненти відтворення розвитку сільських територій в Україні ($I_{\text{соц}} = \frac{1}{14} (\sum_{j=1}^{14} I_{\text{соц}j})$; $I_{\text{ек}} = \frac{1}{16} (\sum_{j=1}^{16} I_{\text{ек}j})$). На основі часткових показників соціально-економічної

компоненти, здійснено розрахунок інтегрального індексу відтворення розвитку сільських територій в Україні ($I_{\text{інт}} = \alpha_0 + \alpha_1 I_{\text{соц}} + \alpha_2 I_{\text{ек}}$), де $\alpha_0, \alpha_1, \alpha_2$ – параметри моделі. Результати проведених розрахунків представлені в табл. 3.

Таблиця 3 Часткові індекси соціально-економічної компоненти та інтегральний індекс відтворення розвитку сільських територій в Україні на 2023-2026 рр.

Індекс	2023 р.	2024 р.	Приріст до попереднього року, %	2025 р.	Приріст до попереднього року, %	2026 р.	Приріст до попереднього року, %
$I_{\text{соц}}$	0,3808	0,3971	4,3	0,512	28,9	0,670	30,9
$I_{\text{ек}}$	0,3106	0,4389	41,3	0,502	14,4	0,662	31,9
$I_{\text{інт}}$	0,4338	0,4438	2,3	0,528	19,0	0,693	31,3

Джерело: розраховано авторами

Побудовано множинну регресійну модель відтворення розвитку сільських територій в Україні за даними табл. 3.

$$I_{\text{інт}} = 0,0002 + 0,333I_{\text{соц}} + 0,3328I_{\text{ек}} \quad (1)$$

де $I_{\text{інт}}$ - інтегральний індекс відтворення розвитку сільських територій в Україні;

$I_{\text{ек}}$ - частковий індекс економічної компоненти відтворення розвитку сільських територій;

$I_{\text{соц}}$ - частковий індекс соціальної компоненти відтворення розвитку сільських територій.

За проведеними розрахунками представлено динаміку часткових індексів соціально-економічної

компоненти та інтегральний індекс відтворення розвитку сільських територій в Україні на 2023-2026 рр. (рис. 2).

У результаті трансформації відтворювального процесу на розвиток сільських територій в Україні та групування сільських ОТГ за підходом «максимізація власного доходу», їх власний дохід збільшиться на 0,4% (2781,6 млн грн), видатки управління не зміняться, обсяг державних дотацій зменшиться на 2,0% (1690,9 млн грн). За вибраним підходом рекомендовано зменшити передусім кількість громад третьої групи, оскільки середній дохід на одного

мешканця в цій групі найменший. Очікувані фінансові результати функціонування громад після реорганізації їх структури наведено на рис. 3.

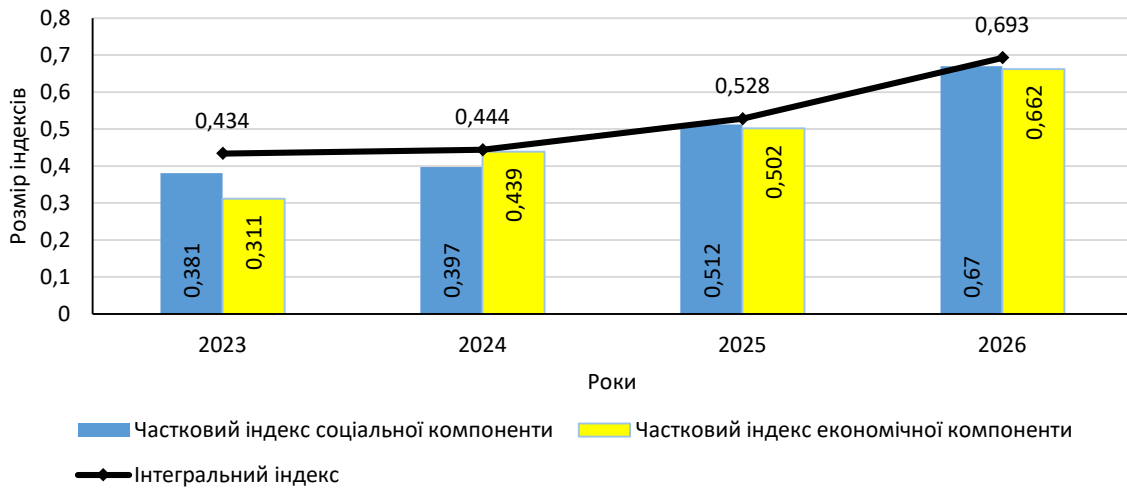

Рисунок 2 – Динаміка прогностичних часткових індексів соціально-економічної компоненти та інтегрального індексу відтворення розвитку сільських територій в Україні на 2023-2026 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами

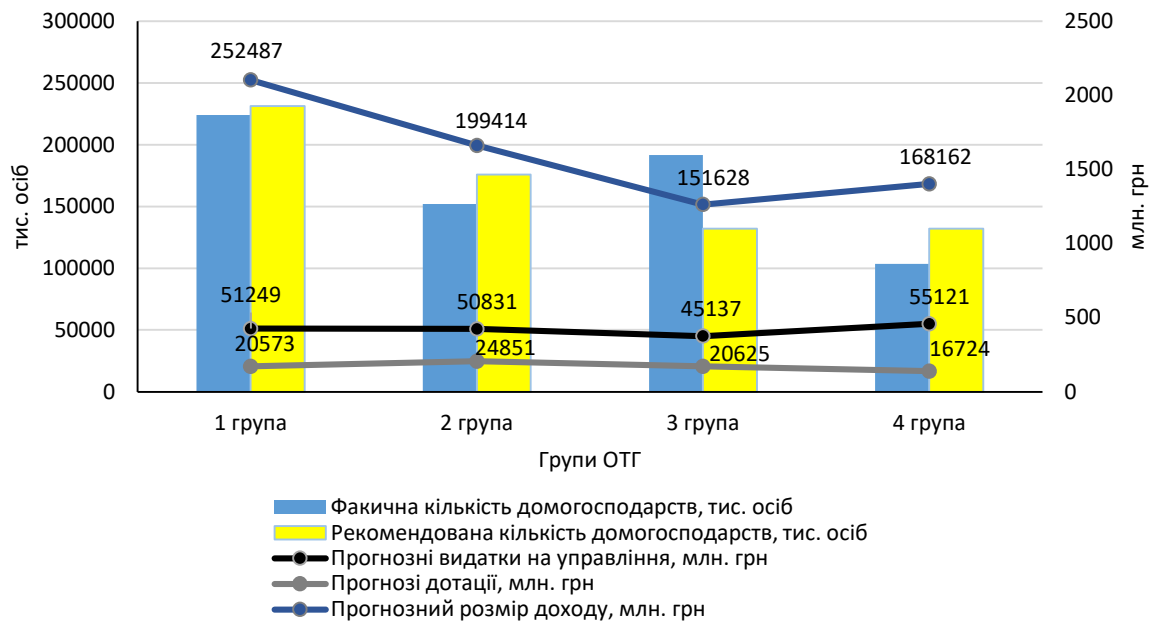

Рисунок 3 – Запровадження трансформаційного процесу на відтворення розвитку сільських територій по групах сільських ОТГ за підходом «максимізація власного доходу»

Джерело: розраховано та побудовано авторами

Отже, обраний підхід розробки сценарію трансформаційного процесу на відтворення розвитку сільських територій в аспекті формування продовольчого забезпечення аграрного сектора економіки України показав, що удосконалення соціально-економічних інструментів на селі дає можливість протягом 2023-2026 років підвищити рівень розвитку на 26%. Це дає можливість збільшити рівень продовольчого забезпечення країни на 55,2%,

з паралельним позитивним підвищенням рівня доходів та якості життя сільського населення.

Висновки. Обґрунтування заходів реорганізації господарського механізму територіального розвитку в контексті децентралізації сільських територій, надання більшої самостійності та відповідальності сільським громадам при підтримці суб'єктів приватно-державного партнерства дозволить активізувати соціально-економічну ситуацію на селі, врегулювати

демографічну ситуацію та задовольнити основні потреби населення – попит на продовольство.

Оскільки, за основними показниками ефективності, український аграрний сектор суттєво поступається ефективності розвитку агропродовольчої сфери європейських країн, то в цьому контексті необхідно кардинально переглянути парадигму формування продовольчої безпеки в окремих галузях, зокрема через відтворення розвитку сільських територій на засадах диверсифікації. З позиції галузевого підходу відтворення розвитку сільських територій, що формує стабільний рівень продовольчого забезпечення аграрного сектора

України є удосконалення соціально-економічного стану сільського населення, підвищення індексу продовольчого самозабезпечення селян, державна підтримка трансформаційних процесів розвитку сільських територій.

За допомогою сценарного моделювання доведено, що удосконалення соціально-економічних інструментів на селі дає можливість протягом 2023-2026 років підвищити рівень розвитку сільських територій на 26%. Це дає можливість збільшити рівень продовольчого забезпечення країни на 55,2%, з паралельним позитивним підвищенням добробуту та якості життя сільського населення.

Література:

1. Департамент регуляторної політики та підприємництва Міністерства економіки України. *Платформа ефективного регулювання*. URL: <https://regulation.gov.ua/catalogue/indexes>.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ciccullo, F., Shebanina, O., Burkovska, A., Lunkina, T., Burkovska, A. (2019). Modeling the system of social stability through the food safety paradigm. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(4), 474-486.
4. FAO & WHO. Second International Conference on Nutrition (ICN2). Report of the Joint FAO/WHO Secretariat on the Conference. 2015. URL: <http://www.fao.org/3/i4436e/I4436E.pdf>.
5. Food and Agriculture Organization United Nations. 2022. URL: <http://www.fao.org/>
6. Global Survey Hub. 2023. URL: <https://www.globalsurveyhub.com/>
7. Green G., Deller S., Marcouiller D. Amenities and rural development: theory, methods and public policy. Cheltenham, United Kingdom: Edward Elgar Publishing Ltd. Massachusetts. 2006.
8. Gupta J., Pouw N., Ros-Tonen M. Towards an Elaborated Theory of Inclusive Development. *European Journal of Development Research*. 2015. 27(4). P. 541–559. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/ejdr.2015.30>.
9. Khomiuk N.L. Methodical approaches to the analysis of the development of rural territories. *Regional economy*. 2019. №1. P. 47–55.
10. Kotykova O., Babych M., Krylova I. Forming the system of food security indicators following the criteria of the SDGs-2030. *Potravinarstvo*. 2020. №14. P. 1055-1065. doi: 10.5219/1443.
11. Yatsenko O.M., Ovcharenko A.S. The global problem of food security and the prospects of organic production. *KHNAU Bulletin. Series: Economic Sciences*. 2018. №1. P.332-343.
12. Yatsiv I. The influence of export-import operations on the formation of food security of Ukraine. *Agrarian economy*. 2020. №13(1-2). P. 3-13.

References:

1. Department of Regulatory Policy and Entrepreneurship of the Ministry of Economy of Ukraine. (2023). *Platform for Effective Regulation*. <https://regulation.gov.ua/catalogue/indexes>.
2. State Statistics Service of Ukraine. (2023). <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Ciccullo, F., Shebanina, O., Burkovska, A., Lunkina, T., Burkovska, A. (2019). Modeling the system of social stability through the food safety paradigm. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(4), 474-486.
4. FAO & WHO. (2015). Second International Conference on Nutrition (ICN2). Report of the Joint FAO/WHO Secretariat on the Conference. <http://www.fao.org/3/i4436e/I4436E.pdf>.
5. Food and Agriculture Organization United Nations. (2022). <http://www.fao.org/>
6. Global Survey Hub. (2023). <https://www.globalsurveyhub.com/>
7. Green, G., Deller, S.& Marcouiller, D. (2006). Amenities and rural development: theory, methods and public policy. Cheltenham, United Kingdom: Edward Elgar Publishing Ltd. Massachusetts.
8. Gupta, J., Pouw, N., Ros-Tonen, M. (2015). Towards an Elaborated Theory of Inclusive Development. *European Journal of Development Research*, 27(4),541–559. <https://link.springer.com/article/10.1057/ejdr.2015.30>.
9. Khomiuk, N.L. (2019). Methodical approaches to the analysis of the development of rural territories. *Regional economy*, 1, 47–55.
10. Kotykova, O., Babych, M. & Krylova, I. (2020). Forming the system of food security indicators following the criteria of the SDGs-2030. *Potravinarstvo*, 14, 1055-1065. doi: 10.5219/1443.
11. Yatsenko, O.M., Ovcharenko, A.S. (2018). The global problem of food security and the prospects of organic production. *KHNAU Bulletin. Series: Economic Sciences*, 1, 332-343.
12. Yatsiv, I. (2020). The influence of export-import operations on the formation of food security of Ukraine. *Agrarian economy*, 13(1-2), 3-13.

